

С. А. Коваль,
к. е. н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1565-4029>

І. П. Сидор,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4410-7083>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.6.96

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

S. Koval,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of S. Yuriy Department of Finance, West Ukrainian National University
I. Sydor,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance S.Yuriy, Western Ukrainian National University

SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE TERRITORIAL COMMUNITY IN WAR AND POST-WAR PERIOD

Здійснено оцінку ролі місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальної громади в умовах війни та у післявоєнний період. Вказано на особливості видатків місцевих бюджетів в умовах воєнного стану, які полягають у задоволенні потреб не лише жителів територіальної громади, а й внутрішньо-переміщених осіб, учасників бойових дій, необхідності облаштування укриттів та сховищ, підтримці Збройних Сил України та підрозділів територіальної оборони. Сформульовано основні завдання територіальних громад у період воєнного стану: формування безпечних умов для осіб, які проживають на території громади, збереження економічного потенціалу громади, створення умов для релокації підприємств, створення умов для мінімізації можливих наслідків військових дій, розробка стратегічних орієнтирів та цілей, які забезпечуватимуть соціально-економічне відновлення у післявоєнний період. Доведено необхідність розроблення та реалізації заходів спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості територіальних громад.

An evaluation has been conducted of the role of local budgets in ensuring the socio-economic development of the territorial community during wartime and in the post-war period. The specifics of local budget expenditures in conditions of military conflict have been highlighted, including meeting the needs of both the residents of the territorial community and internally displaced persons, as well as organizing shelters, storage facilities, and supporting the Armed Forces of Ukraine and territorial defense units. The need for further adaptation to wartime conditions and the establishment of prerequisites for measures to ensure the socio-economic development of territorial communities in the post-war period has been emphasized. Researchers have identified three main stages of socio-economic development for communities during wartime and the post-war period.

The justification for further adaptation to wartime conditions and the establishment of prerequisites for measures to ensure the socio-economic development of territorial communities in the post-war period has been provided. Three main stages of socio-economic development for communities during wartime and the post-war period have been identified. The main tasks of territorial communities during wartime have been formulated. These include creating safe conditions for community residents and internally displaced persons, preserving the economic potential of the community by adapting economic entities to rear area functional tasks in wartime conditions, facilitating the relocation of enterprises from areas affected by active combat operations and placing them in vacant production areas, minimizing the possible consequences of military actions, and developing strategic guidelines and goals to ensure socio-economic recovery in the post-war period.

The characteristics of the post-war period that will impact the socio-economic development of territorial communities are outlined: the presence of destroyed or damaged infrastructure and industrial facilities, housing and communal services, loss of labor potential, and negative demographic consequences of the war. Additionally, there is a need to establish new logistical routes for the movement of goods and services that bypass the territory of the Russian Federation. The necessity of developing and implementing measures aimed at enhancing the investment attractiveness of territorial communities has been proven.

Ключові слова: місцеві бюджети, видатки місцевих бюджетів, територіальні громади, соціально-економічний розвиток територіальної громади, війна, післявоєнний період.

Key words: local budgets, local budget expenditures, territorial communities, socio-economic development of the territorial community, war, post-war period.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Соціально-економічний розвиток територіальних громад є важливим завданням, яке стоїть перед державою загалом та органами місцевого самоврядування зокрема. Можливості соціально-економічного розвитку територіальних громад значною мірою залежить від достатності коштів місцевих бюджетів. Адже фінансові ресурси, які надходять до місцевих бюджетів є матеріальною основою, котра дає можливість здійснювати функції, покладені на відповідні органи влади.

Навіть у період повномасштабної війни місцеві бюджети залишаються фінансовою базою територіальних громад, котра забезпечує їх успішний розвиток. Разом з тим, гострота проблем, пов'язаних із функціонуванням місцевих бюджетів посилилася після початку війни. До основних функцій органів місцевого самоврядування додалися нові завдання, спрямовані на протистояння ворогу та пришвидшення перемоги. Так, зросла потреба у вишукуванні коштів для підтримки Збройних Сил України, підрозділів територіальної оборони, відновлення інфраструктури та фінансування проєктів відновлення, для допомоги релокованому бізнесу та матеріальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. Упро-

довж двох років війни органи місцевого самоврядування продемонстрували найкращі сторони, при цьому їм вдалось пристосуватися до нових обставин та вміло реагувати на багаточисленні проблеми воєнного стану.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика соціально-економічного розвитку територіальних громад за рахунок коштів місцевих бюджетів була і залишається об'єктом вивчення науковцями та практиками. Серед останніх напрацювань вчених хочемо відмітити дослідження В. Волкової та Н. Волкової, які розглядали місцеві бюджети як джерело фінансування місцевих інвестиційних програм соціальної спрямованості [1, с. 160]. С. Мацюра досліджує місцеві бюджети через призму їх ролі у задоволенні численних потреб населення (матеріальних та духовних), а також для подальшого економічного розвитку регіонів та територій [2, с. 94]. На думку Л. Горбайчук, місцеві бюджети є саме тими фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, які забезпечують задоволення потреб місцевого населення [3, с. 43]. На особливу роль місцевих бюджетів, які формуються та використовуються кожною територіальною громадою і спрямовуються відповідно до визначених економічних, соціальних або екологічних потреб в межах поставлених завдань вка-

Таблиця 1. Динаміка складу та структури видатків бюджету Тернопільської міської територіальної громади за 2020–2023 рр.

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	Обсяг, млн грн	Питома вага, %	Обсяг, млн грн	Питома вага, %	Обсяг, млн грн	Питома вага, %	Обсяг, млн грн	Питома вага, %
Державне управління	156,8	6,6	188,5	5,4	212,4	6,9	288,7	7,6
Освіта	1079,9	45,1	1395,2	40,0	1480,5	48,3	1693,2	44,7
Охорона здоров'я	203,2	8,5	99,0	2,8	124,8	4,1	160,7	4,2
Соціальний захист та соціальне забезпечення	102,4	4,3	119,0	3,4	177,0	5,8	241,5	6,4
Культура і мистецтво	57,7	2,4	35,2	1,0	37,1	1,2	42,3	1,1
Фізична культура і спорт	44,4	1,9	97,3	2,8	72,5	2,4	90,9	2,4
Житлово-комунальне господарство	322,4	13,5	346,3	9,9	467,3	15,2	551,7	14,6
Економічна діяльність	363,9	15,2	1120,5	32,1	350,2	11,4	427,8	11,3
Міжбюджетні трансферти	60,7	2,5	88,1	2,5	28,2	0,9	264,4	7,0
Інші видатки	1,3	0,1	0,9	0,0	116	3,8	26,9	0,7
Всього видатків	2393,0	100,0	3490,4	100,0	3067,5	100,0	3788,1	100,0

Джерело: складено та розраховано за даними [6].

зує Л. Першко у монографії "Теоретико-методологічні аспекти зміцнення та розвитку місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації" [4]. На думку Ю. О. Раделицького, саме місцеві бюджети є тим інструментом, за допомогою якого відбувається перерозподіл суспільних благ між різними соціальними верствами населення, між численними сферами діяльності для подальшого соціально-економічного розвитку [5, с. 51]. Незважаючи на існуючі численні дослідження, нові надскладні умови воєнного часу, економічна нестабільність та потреба у післявоєнному соціально-економічному розвитку територіальних громад потребують додаткових наукових досліджень.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження ролі місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальних громад в умовах війни та виявлення потенційних можливостей для подальшого їх розвитку у післявоєнний період.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кошти місцевих бюджетів забезпечують соціально-економічний розвиток територіальних громад, оскільки вони є основним джерелом фінансування різноманітних сфер, які задовольняють потреби жителів громади. Так, за рахунок коштів місцевих бюджетів здійснюється фінансування установ освіти та культури, охорони здоров'я, інфраструктурних об'єктів, різноманітних молодіжних програм, заходів у сфері соціального захисту і соціального забезпечення жителів громади, здійснюється упорядкування території громади. Для виявлення ролі місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальної громади проаналізуємо видатки бюджету Тернопільської міської територіальної громади у довоєнний період та у період воєнного стану (табл. 1).

Як свідчать показники табл. 1, у довоєнний період та під час війни найбільшою питомою вагою серед видатків бюджету Тернопільської міської територіальної громади вирізняються видатки на освіту: у 2020 р. — 45,1%, у 2021 р. — 40,0%, у 2022 р. — 48,3%; у 2023 р. — 44,7%. Як бачимо, війна не стала перешкодою в отри-

манні освітніх послуг на території громади, хоча виникла потреба докласти додаткові зусилля та фінансові ресурси для створення безпечних умов для учасників навчального процесу (в тому числі внутрішньо переміщених осіб), підтримання тих, хто був вимушений виїхати за межі територіальної громади. За період війни в усіх закладах освіти Тернопільської міської територіальної громади облаштовано укриття, що дозволило створити безпечні умови для надання освітніх послуг [7].

Оцінка видатків бюджету Тернопільської міської територіальної громади на охорону здоров'я дозволяє виявити їх зниження (від 203,2 млн грн у 2020 р. до 160,7 млн грн у 2023 р.), що пов'язано із реформуванням медичної сфери, коли переважна частина видатків фінансується із державного бюджету в межах загальнодержавної програми медичних гарантій. В умовах воєнного стану основним завданням установ охорони здоров'я, що функціонують в межах Тернопільської міської територіальної громади є створення умов для задоволення усіх медичних потреб жителів громади (у тому числі внутрішньо-переміщених осіб), надання медичної допомоги учасникам бойових дій, пораненим та травмованим військовослужбовцям ЗСУ. Крім того, за рахунок коштів бюджету Тернопільської МТГ забезпечено роботу пересувного стоматологічного обладнання, що дозволило лікарям виїзної стоматологічної бригади надавати стоматологічну допомогу військовим у зоні активних бойових дій [8]. У період воєнного стану із бюджету Тернопільської міської територіальної громади закладам охорони здоров'я виділено кошти для облаштування укриттів та сховищ.

Під час війни необхідність духовного та фізичного розвитку жителів територіальної громади набуває особливого значення. Як бачимо (табл. 1), видатки на культуру і мистецтво, фізичну культуру і спорт є незначними (1,1—2,4% від загального обсягу видатків), однак їх значимість важко переоцінити. В умовах, коли люди потерпають від стресів та невизначеності заклади культури і мистецтва, заходи у сфері фізичної культури і спорту допомагають знайти сенс у житті, осмислити цінності, підвищити стресостійкість, здатність подолання життєвих труднощів.

Видатки бюджету Тернопільської МТГ на соціальний захист та соціальне забезпечення передбачають

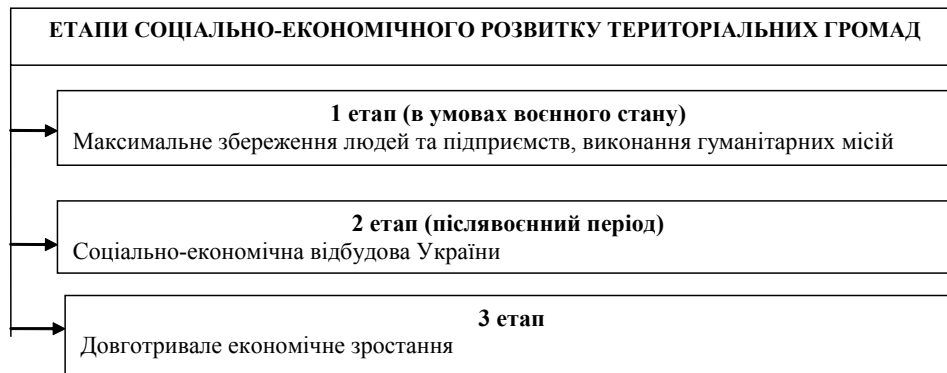

Рис. 1. Етапи соціально-економічного розвитку територіальних громад України

Джерело: узагальнено та адаптовано за даними [10].

надання населенню державних соціальних допомог і компенсацій, пільг передбачених законодавством та здійснення заходів для соціальної підтримки мешканців громади, які перебувають складних життєвих обставинах. Після початку війни виплати в межах даної групи отримували воїни ЗСУ, сім'ї загиблих воїнів, внутрішньо переміщені особи, пенсіонери, ветерани праці та війни, інші вразливі верстви громадян. Зростання обсягу та питомої ваги по даній групі видатків зумовлено зростанням чисельності внутрішньо переміщених осіб після початку повномасштабної війни.

Знана частина видатків бюджету Тернопільської МТГ виділяється на житлово-комунальне господарство (9,9-14,6% від загального обсягу видатків). Такі кошти спрямовувалися на благоустрій території громади, зокрема: на ремонт та утримання бюветів, колонок-качалок та фонтанів, упорядкування кладовищ, утримання вулично-дорожніх мереж, озеленення, на експлуатацію та технічне обслуговування житлового фонду тощо [9].

Зниження обсягів обсягу видатків на економічну діяльність бюджету Тернопільської міської територіальної громади у 2022 р. пов'язане із війною, зміною пріоритетів видатків бюджетів та спрямуванням фінансових ресурсів громади на першочергові потреби.

Війна вплинула на всі сфери життя людей на можливості подальшого функціонування територіальних громад. Сьогодні важко передбачити тривалість та наслідки військової агресії. Саме тому, нагальною є по-

треба подальшої адаптації до умов воєнного часу та створення передумов для заходів, які забезпечать соціально-економічний розвиток територіальних громад у післявоєнний період.

Імовірність продовження війни на виснаження вимагає розроблення виваженої економічної політики вже у теперішньому часі як на рівні держави загалом, так і на рівні територіальних громад. Ключові орієнтири такої політики для кожної територіальної громади матимуть суттєві відмінності залежно від того чи була територія тимчасово окупованою ворогом, чи ця територія є прифронтовою і чи існує загроза окупації, чи велись на цій території активні бойові дії або це територія, яка перебуває у тилу.

При розробленні стратегії соціально-економічного розвитку громад доцільно умовно розподілити заходи в межах трьох основних етапів (рис. 1).

На першому етапі (у період війни) доцільно реалізовувати заходи, спрямовані на збереження життя населення та створення необхідних умов для функціонування суб'єктів господарювання, виконання гуманітарних місій. Основними ризиками цього етапу є: активні бойові дії, можливість руйнування інфраструктури ракетними ударами та дронами атаками.

У період війни важливо, щоб територіальні громади, які перебувають у відносно безпечних (тилових) регіонах забезпечили виконання певних завдань та функцій (рис. 2).

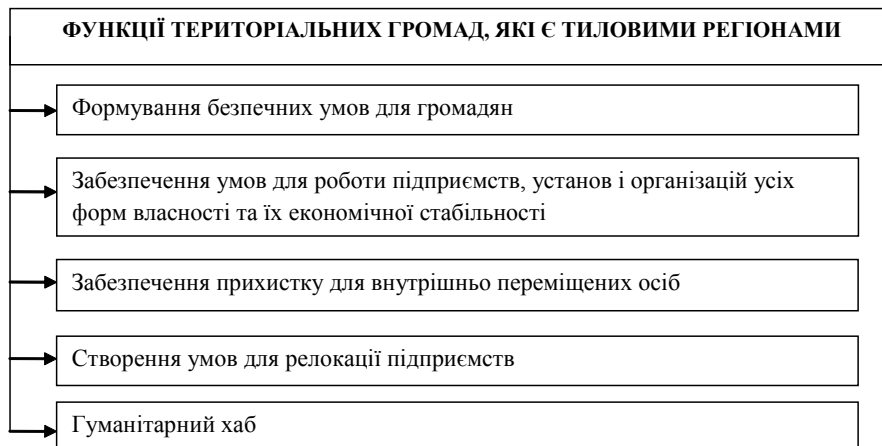

Рис. 2. Функції територіальних громад, які є тилловими регіонами

Джерело: узагальнено та адаптовано за даними [10].

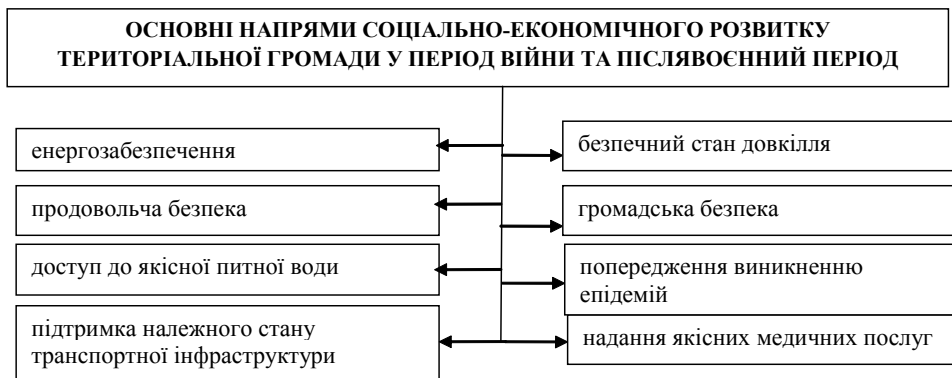

Рис. 3. Основні напрями соціально-економічного розвитку територіальної громади у період війни та післявоєнний період

Джерело: узагальнено за даними [10].

Важливими завданнями територіальних громад, які знаходяться у тилу є:

- формування безпечних умов для жителів громади та внутрішньо переміщених осіб;
- збереження економічного потенціалу громади шляхом адаптації економічних суб'єктів до функціональних завдань тилу в умовах війни;
- створення умов для релокації підприємств із територій, які постраждали від активних бойових дій та їх розміщення на вільних виробничих площах;
- створення умов для мінімізації можливих наслідків військових дій;
- реалізація програм зайнятості для внутрішньо переміщених осіб;
- надання гуманітарної підтримки внутрішньо переміщеним особам;
- координація логістики при транспортуванні гуманітарних ресурсів;
- розробка стратегічних орієнтирів та цілей, які забезпечуватимуть соціально-економічне відновлення у післявоєнний період.

В умовах воєнного стану територіальні громади, які знаходяться у тилу стали прихистком для внутрішньо переміщених осіб. За даними ООН, кількість внутрішньо переміщених осіб внаслідок військових дій на території України сягнула понад 7 мільйонів українців. Відповідно до даних Міністерства закордонних справ України, Міністерства соціальної політики та міжнародних організацій в Україні на початку березня 2023 р. офіційно зареєстровано 4,8 млн внутрішньо переміщених осіб, у тому числі: на Львівщині понад 241 тисяч осіб, на Вінниччині — понад 171 тисяч осіб, у Закарпатті — понад 144 тисяч осіб, на Тернопільщині — понад 80 тисяч [11]. Саме тому, при розробленні стратегії соціально-економічного розвитку громади доцільно враховувати потреби внутрішньо переміщених осіб, які проживають на цій території і передбачити заходи гуманітарної підтримки.

У контексті реалізації завдань щодо збереження економічного потенціалу громади та робочих місць, створення сприятливих умов для функціонування релокованих підприємств із тих регіонів України, де тривають активні бойові дії або відбулася деокупація — важливо підтримувати експортно-орієнтовані підприємства, а також ті, що виробляють товари першої необхідності

та продукцію військового призначення, заохочувати до освоєння виробництва товарів військового призначення.

Оптимальне та ефективне використання фінансових ресурсів територіальної громади (бюджетних коштів та міжнародної фінансової допомоги) набуває особливого значення в умовах військового стану. Кошти місцевих бюджетів переважно спрямовують на забезпечення життєдіяльності територіальних громад в умовах воєнного стану. Міжнародна фінансова допомога під час війни переважно спрямовується на гуманітарні потреби, такі як їжа, вода, медикаменти та притулок для населення, що постраждало від війни (у тому числі внутрішньо переміщених осіб). Не ефективне використання цих коштів може спричинити розчарування та демотивацію донорів у майбутньому, тому важливо, щоб фінансова допомога міжнародних партнерів була належним чином контрольована з боку уповноважених органів.

На нашу думку, розроблення заходів соціально-економічної відбудови України загалом та окремих територіальних громад доцільно розпочати вже сьогодні (рис. 3).

Після перемоги України почнеться другий етап, який передбачає післявоєнну відбудову України. Для цього необхідно розробити та реалізувати заходи, які будуть реалізовані одночасно на державному та регіональному рівнях у різних сферах: соціальній та економічній. Доцільно забезпечити передумови для формування нової структури економіки: переходу від сировинно-аграрного типу економіки до високо технологічного при якій Україна зможе імпортувати до міжнародної спільноти не лише сировину для виробництва та переробки, але й товари та послуги із високою доданою вартістю.

Особливостями післявоєнного періоду, які впливатимуть на соціально-економічний розвиток територіальних громад є:

- наявність зруйнованих або пошкоджених інфраструктурних та промислових об'єктів, житлово-комунального господарства;
- значні втрати трудового потенціалу та негативні демографічні наслідки війни;
- приплив зовнішніх фінансових ресурсів, коли до фінансування післявоєнного відновлення України долучиться міжнародна спільнота;

— зростання можливостей доступу до інноваційних технологій;

— формування нових логістичних шляхів переміщення товарів та послуг, які оминатимуть територію російської федерації.

У післявоєнний період відбуватиметься відновлення інфраструктури: будівництво та реконструкція доріг, мостів та енергетичних систем. Для повернення населення на місця постійного проживання необхідно забезпечити відбудову житлових будинків, закладів освіти, охорони здоров'я та культури, соціальної інфраструктури тих територій, які постраждали від війни. Важливим завданням цього етапу є соціальна реабілітація та психологічна підтримка військових та цивільного населення, що пережили воєнні психологічні травми, забезпечення медичної допомоги та реабілітації постраждалих, організація просвітницьких програм для дітей, які постраждали внаслідок війни. Важливим фактором відновлення трудового потенціалу держави є можливість доступу до дитячих садків освітніх та культурно-виховних закладів.

Третій етап передбачає економічне відновлення. Цілком зрозуміло, що для реалізації завдань цього періоду необхідно володіти фінансовими ресурсами. На цьому етапі органам місцевого самоврядування надзвичайно важливо мати у розпорядженні не лише бюджетні кошти, а й розробити та реалізувати заходи спрямовані на підвищення інвестиційної привабливості територіальних громад. Залучення іноземних інвестицій територіальними громадами супроводжуватиметься впровадженням інноваційних технологій, що забезпечить не лише післявоєнне відновлення, але і подальше економічне зростання. Залученню іноземного капіталу сприятиме запровадження преференцій. Наприклад, створення території пріоритетного розвитку, де підприємства та організації, що перенесуть свою діяльність до України з інших країн, будуть звільнені від певних податків. Залученню іноземних інвестицій також сприятиме запровадження страхування ризиків інвестора.

Реалізація вище вказаних заходів сприятиме соціально-економічному розвитку територій шляхом забезпечення сприятливих умов для суб'єктів господарювання (у тому числі релокованих підприємств), створенню додаткових робочих місць для жителів громади (у тому числі внутрішньо переміщених осіб), розширення можливостей для їх професійної та соціальної реалізації. У свою чергу, економічне піднесення територіальної громади формуватиме передумови для підвищення рівня доходів населення, запобігатиме їх міграції і створить умови для повернення мігрантів-біженців в Україну і як наслідок — сприятиме зростанню надходжень до місцевих бюджетів, які стануть фінансовою основою для подальшого соціально-економічного розвитку територіальних громад.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Внаслідок повномасштабної війни Україна зазнала руйнівного впливу на економіку країни, постраждали усі територіальні громади, особливо ті, які перебували у зоні бойових дій та окупації. У період протисто-

яння ворогу значна частина бюджетних ресурсів спрямовується на військові цілі, що призводить до зниження економічної активності суб'єктів господарювання, погіршення рівня життя населення та зростання безробіття. У таких умовах стратегічними цілями держави та окремих територіальних громад є адаптація до умов воєнного часу та розроблення орієнтирів післявоєнної реконструкції, які мають враховувати певні особливості:

— наявність зруйнованих або пошкоджених інфраструктурних та промислових об'єктів, житлово-комунального господарства;

— значні втрати трудового потенціалу та негативні демографічні наслідки війни;

— можливості залучення фінансових ресурсів міжнародних донорів.

Перед органами місцевого самоврядування постає необхідність вишукувати фінансові ресурси (бюджетні та зовнішні), які дозволять реалізувати наступні завдання:

— формування безпечних умов для жителів громади та внутрішньо переміщених осіб;

— збереження економічного потенціалу громади шляхом адаптації економічних суб'єктів до функціональних завдань тилу в умовах війни;

— створення умов для релокації підприємств із територій, які постраждали від активних бойових дій та їх розміщення на вільних виробничих площах;

— мінімізація можливих наслідків військових дій;

— реалізацію програм зайнятості та надання гуманітарної підтримки внутрішньо переміщеним особам;

— координація логістики при транспортуванні гуманітарних ресурсів;

— розробка стратегічних орієнтирів та цілей, які забезпечуватимуть соціально-економічне відновлення у післявоєнний період.

На думку авторів, перспективними дослідженнями в даному напрямку є розроблення покрокових пропозицій щодо реалізації заходів, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості територіальних громад, що матиме практичне значення та позитивно впливатиме на їх соціально-економічний розвиток.

Література:

1. Волкова В.В., Волкова Н.І. Організаційно-економічні засади розвитку місцевих бюджетів в умовах реформування місцевого самоврядування (на прикладі Вінницької міської територіальної громади). Економіка і організація управління. 2021. № 4 (44). С. 158—167.

2. Мацюра С. І. Бюджетна політика органів місцевого самоврядування: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Держ. навч.-наук. установа "Акад. фін. упр.". Київ, 2011. 277 с.

3. Горбайчук Л. В. Правові засади забезпечення дохідної частини місцевих бюджетів в умовах децентралізації влади: дис... доктора філософії (PhD) : 081 "Право". Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2022. 321 с.

4. Першко Л. О. Теоретико-методологічні аспекти зміцнення та розвитку місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації : монографія. Чернігів : НУ "Чернігівська політехніка", 2020. 316 с.

5. Раделицький Ю. О. Місцеві бюджети в умовах поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 312 с.

6. Інформація про виконання бюджету Тернопільської міської територіальної громади. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/byudget-ternopolya/byudget-gromadi/informatsiya-pro-vikonannya-byudgetu/> (Дата звернення 27.02.2024 р.).

7. Звіт про роботу управління освіти і науки Тернопільської міської ради за 2023 рік. URL <https://ternopilcity.gov.ua/vikonavchiy-komitet/rishennya-vikonavchogo-komitetu-2019/73652.html> (Дата звернення 27.02.2024 р.).

8. Звіт про роботу відділу охорони здоров'я та медичного забезпечення Тернопільської міської ради за 2023 рік. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/vikonavchiy-komitet/rishennya-vikonavchogo-komitetu-2019/73648.html> (Дата звернення 27.02.2024 р.).

9. Публічне представлення виконання бюджету Тернопільської міської територіальної громади за 2022 рік. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/byudget-ternopolya/byudget-gromadi/informatsiya-pro-vikonannya-byudgetu/>

10. Концепція соціально-економічної адаптації Львівщини до умов воєнного стану і стратегічних напрямів економічного відродження на післявоєнний період. URL: <https://dobrotvirska-gromada.gov.ua/news/1661514228/> (Дата звернення 27.02.2024 р.).

11. Статистика внутрішньо переміщених осіб та біженців станом на березень 2023 року. URL: https://associationvolunteersukraine.com/2023/03/17/stat_03_2023/ (Дата звернення 27.02.2024 р.).

References:

1. Volkova, V.V. and Volkova, N.I. (2021), "Organizational and economic principles of the development of local budgets in the conditions of local self-government reform (on the example of the Vinnytsia city-territorial community)", *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, vol. 4 (44), pp. 158—167.

2. Matsiura, S. I. (2011), "Budget policy of local self-government bodies", Abstract of Ph. D. dissertation, Economy, State Educational and Scientific Institution "Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine.

3. Horbajchuk, L. V. (2022), "Legal principles of ensuring the revenue part of local budgets in conditions of decentralization of power", Abstract of Ph. D. dissertation, Legal, Institute of State and Law named after V. M. Korotkiy National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

4. Pershko, L. O. (2020), *Teoretyko-metodolohichni aspekty zmitsnennia ta rozvytku mistsevykh biudzhetyv v umovakh finansovoi detsentralizatsii* [Theoretical and methodological aspects of strengthening and development of local budgets in the conditions of financial decentralization], NU "Chernihiv's'ka politehnika", Chernihiv, Ukraine.

5. Radelyts'kyj, Yu. O. (2018), *Mistsevi biudzhety v umovakh pohlyblennia finansovoi detsentralizatsii v Ukraini* [Local budgets in the context of deepening financial decentralization in Ukraine], LNU im. Ivana Franka, Lviv, Ukraine.

6. Ternopil city council (2024), "Information on the implementation of the budget of the Ternopil city territorial community", available at: <https://ternopilcity.gov.ua/byudget-ternopolya/byudget-gromadi/informatsiya-pro-vikonannya-byudgetu/> (Accessed 27 February 2024).

7. Ternopil city council (2023), "Report on the work of the Department of Education and Science of the Ternopil City Council for 2023", available at: <https://ternopilcity.gov.ua/vikonavchiy-komitet/rishennya-vikonavchogo-komitetu-2019/73652.html> (Accessed 27 February 2024).

8. Ternopil city council (2023), "Report on the work of the Department of Health Care and Medical Support of the Ternopil City Council for 2023", available at: <https://ternopilcity.gov.ua/vikonavchiy-komitet/rishennya-vikonavchogo-komitetu-2019/73652.html> (Accessed 27 February 2024).

9. Ternopil city council (2023), "Public presentation of the implementation of the budget of the Ternopil City Territorial Community for 2022", available at: <https://ternopilcity.gov.ua/vikonavchiy-komitet/rishennya-vikonavchogo-komitetu-2019/73652.html> (Accessed 27 February 2024).

10. Dobrotvirska community (2022), "The concept of socio-economic adaptation of Lviv Oblast to the conditions of martial law and strategic directions of economic revival for the post-war period", available at: <https://dobrotvirska-gromada.gov.ua/news/1661514228/> (Accessed 27 February 2024).

11. International association of volunteers, migrants and refugees of Ukraine (2023) "Statistics of internally displaced persons and refugees as of March 2023" available at: https://associationvolunteersukraine.com/2023/03/17/stat_03_2023/ (Accessed 27 February 2024).

Стаття надійшла до редакції 03.03.2024 р.

<https://nauka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663